

SKAUN KOMMUNE
SKAUN KOMMUNE DRIFTSKONTORET
Rådhuset
7353 BØRSA

Deres ref:
Vår ref: 2018/096331
Dato: 24.04.2018
Org.nr: 985399077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Malmsjøen vannverk sin håndtering av påbegynt gjødsellager innenfor kildens nedslagsfelt

Mattilsynet ble 18.4.2018 varslet i telefon fra Malmsjøen vannverk v/Gunn Heidi Jentoft om at Skaun kommune var kontaktet fra eier av gårdsbruk med melkeproduksjon på storfe, angående lagertank for storfe gjødsel som var under bygging innenfor nedslagsfeltet for Malmsjøen.

Det ble avtalt og gjennomført møte om dette mellom Mattilsynet og vannverket på Skaun rådhus 23.4.2018. Fra vannverket møtte Gunn Heidi Jentoft og Jan Erik Pedersen. Fra Mattilsynet møtte Erik Wahl og Maria Hovden (hospitant). Dette brevet oppsummerer kort bakgrunnen, Mattilsynets vurdering og kommunens planer for videre håndtering. Vannverket har lagt fra diverse e-post-korrespondanse i saken.

Historikk og status

Jentoft redegjorde: Den aktuelle storfeholderen driver melkeproduksjon og har fjøs med gjødsellager utenfor Malmsjøens nedslagsfelt. Den 15.8.2017 fikk kommunen e-post fra storfeholderen der hun opplyste om planer for nytt gjødsellager og etterspurte om regler for dette. Det planlagte lageret er ca. 15 m i diameter og 3 m høyt, dvs. ca. 530 m³. Det er planlagt bygd av galvaniserte stålplater og med innvendig duk.

Det framkom ikke av denne første henvendelsen til kommunen at nytt gjødsellager var planlagt på annet sted enn eksisterende fjøs, og ikke at det var planlagt innenfor Malmsjøens nedslagsfelt. Kommunen besvarte henvendelsen, orienterte om regelverk, og opplyste at tiltaket var søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Men kommunen antok at dette ikke angikk drikkevannskilden, og opplyste derfor ikke om forhold knyttet til dette. Kommunen har ikke fått noen søknad, men fikk ny henvendelse fra storfeholderen 10.4.2018. Og i videre kontakter med storfeholderen framkom det at planeringsarbeid for gjødsellageret var utført. I denne sammenhengen ble det også oppklart at det påbegynte gjødsellageret ligger innenfor Malmsjøens nedslagsfelt: ca. 200 m fra Eisabekken, som renner ut i Malmsjøen. Jentoft refererte at storfeholderen oppga at praktiske forhold med håndtering av gjødsel var årsak til ønsket om å plassere gjødsellageret her.

Jentoft opplyste at kommunen har vært i kontakt med konsulentfirma Asplan Viak og har sondert om mulig vurdering det planlagte gjødsellagerets påvirkning på drikkevannskilden. I e-post 17.4.2018 har Asplan Viak gitt noen foreløpige synspunkt og antydnet rammen for en eventuell formell vurdering. Asplan Viak anbefaler at byggearbeid i første omgang stanses.

Jentoft redegjorde også for rettslige forhold: Det foreligger klausulering for Malmsjøens nedslagsfelt, som blant annet gir noen restriksjoner på beiting og bruk av husdyrgjødsel innenfor visse avstander fra Malmsjøen. Kommuneplanens arealdel har i kartdelen markert ut nedslagsfelt

for Malmsjøen, men gir ingen særskilte bestemmelser. Se Mattilsynets merknader til dette nedenfor.

Regelverk

Mattilsynet redegjorde for aktuelle krav etter drikkevannsforskriften: Hovedansvaret for å beskytte drikkevannskilden, ligger hos vannverket jf drikkevannsforskriften § 12. Videre skal kommunen sikre at det tas drikkevannshensyn i planarbeid etter plan- og bygningsloven. Drikkevannsforskriften § 6 gir vannverket plikt til å gjennomføre farekartlegging..

Drikkevannsforskriften § 4 fastslår at forurensing av drikkevann er forbudt. Dette kravet retter seg mot alle.

Fra Mattilsynets veileder til drikkevannsforskriften framkommer at den rettslige beskyttelse mot forurensing av drikkevannskilden primært skal ivaretas gjennom kommunens bestemmelser etter plan- og bygningsloven og eventuelt klausulering. Bare i saker der dette regelverket ikke gir tilstrekkelig beskyttelse, skal Mattilsynet gripe inn ved å fatte vedtak etter drikkevannsforskriftens § 4 direkte mot den som forurenser.

Mattilsynets vurdering: innebærer planlagt gjødsellager en fare for drikkevannet?

Mattilsynets vurdering ut fra de foreliggende opplysninger er at det kan være risiko for at det planlagte gjødsellageret kan innebære fare for forurensing drikkevannskilden. Dette begrunner vi med følgende:

- Storfegjødsel, også fra friske dyr kan alltid inneholde ulike smittestoff som kan overføres via drikkevann og gi sykdom hos forbrukerne.
- Forurensing fra gjødsellageret kan oppstå på flere ulike måter:
 - Under transport til og fra lageret
 - Utlekking fra lageret som følge av teknisk svikt, enten i form av mindre mengder over lengre tid (som kanskje ikke blir oppdaget), eller hendelse med større akutt utlekking.
- Selv om gjødsellageret ligger i noe avstand fra Malmsjøen og tilføreselsbakk, og det dermed er en viss transporttid før eventuell forurensing når drikkevannsinntaket i Malmsjøen, er det uklart om denne transporttiden er lengre enn overlevelsestid for aktuelle smittestoff under de aktuelle forhold. Under bestemte klimatiske forhold (avhengig av bl.a. temperatur, vind og nedbør) kan denne transporttiden bli vesentlig kortere enn ellers, og dermed gi økt fare for forurensing. For flere av de aktuelle smittestoffene er det dokumentert overlevelse i miljøet på mange måneder.
- Godkjenning av Malmsjøen vannverk forutsetter at beskyttelse av drikkevannskilden er en del av vannverkets samlede hygieniske barriere.
- Malmsjøen er eneste drikkevannskilde for dette vannverket med kapasitet til å forsyne en større del av vannverkets abonnenter, og det er ingen reservelkilde med lik kapasitet. Forurensing av Malmsjøen vil derfor kunne ha store samfunnskonsekvenser.

Mattilsynet erkjenner at kommunen har en høy terskel for å eventuelt forby/sanere eksisterende tiltak i drikkevannskildens nedslagsfelt, for eksempel knyttet til eksisterende jordbruksdrift. Eksisterende gårdsbruk får drive. Vi legger imidlertid til grunn at det planlagte gjødsellageret er et nytt tiltak. Det medfører at kommunen i denne saken må tillegge drikkevannshensynet stor vekt (jf drikkevannsforskriften § 26). Videre påpeker vi hensynet til presedens: Dersom kommunen skulle gi tillatelse til etablering av stort nytt gjødsellager i nedslagsfeltet ville det kunne gi uønsket presedens for håndtering av framtidige utbyggingstiltak som det søkes om.

Vi merker oss at konsulentfirma anbefaler at byggearbeid i første omgang stanses.

Ut fra dette er Mattilsynets foreløpige faglige vurdering at inntil det eventuelt foreligger en tilstrekkelig dokumentert risikovurdering som viser at gjødsellageret ikke innebærer risiko for forurensing av drikkevannskilden, må tiltaket stoppes.

Videre oppfølging fra kommunen, Mattilsynets vurdering

Jentoft opplyste at kommunen planlegger å sende brev til den aktuelle storfeholderen og kreve at utbygging av gjødsellageret stanses. Mattilsynets vurdering er at dette i første omgang er

hensiktsmessig. Mattilsynet ber om å få kopi av dette brevet. Mattilsynet vurderer det foreløpig ikke nødvendig å fatte vedtak direkte mot storfeholderen etter drikkevannsforskriften § 4.

Mattilsynet er åpen for videre uformelle kontakter i saken, også kontakter direkte mot den berørte storfeholderen, om ønskelig.

Bemerkninger til de rettslige restriksjonene.

På bakgrunn av saken finner vi det riktig å gi noen kommentarer til kommunes system for rettslig beskyttelse av Malmsjøens nedslagsfelt:

- Klausuleringer er fastsatt på 1970-tallet. Mattilsynet har ikke fått forelagt disse. Men vi påpeker på generelt grunnlag at foreliggende fagkunnskap om forurensing til drikkevann er vesentlig mer omfattende nå enn det var på 1970-tallet. Samfunnets erkjennelse av viktighet av beskyttelse av drikkevannskilder, og regelverk også endret i dette tidsspennet. Dette kan tyde på et gjeldende klausuleringer ikke gir tilstrekkelig beskyttelse.
- Den gjeldende kommuneplanens arealdel vedtatt i 2014 har i kartdelen markert ut nedslagsfelt for Malmsjøen, men gir ingen særskilte bestemmelser. Dette gir dårlig planfaglig grunnlag for å ivareta drikkevannshensyn. Vi viser til drikkevannsforskriften § 26 som krever at kommunen sikrer at det tas drikkevannshensyn i planarbeid etter plan- og bygningsloven. Mattilsynets vurdering er at kommuneplanens arealdel for Skaun kommune ikke oppfyller dette regelverkskravet. Vi forutsette at kommunen vil ta hensyn til dette ved neste revisjon av kommuneplanens arealdel

Klausuleringer og bestemmelser i kommuneplanens arealdel må sees i sammenheng, og her er rom for juridisk og politisk skjønn. Etter vår vurdering viser denne saken at Skaun kommune har mangelfullt system for rettslig sikring av Malmsjøen som drikkevannskilde. Vi forventer at Skaun kommune på sikt etablerer tilfredsstillende rettslig sikring. Vi er åpen for videre faglig dialog med kommunen om dette.

Med hilsen

Solveig Almaas
seksjonssjef

Erik Wahl
spesialinspektør

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*